

HISTORIA KLASA 5

1. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych:

Ocenie podlegają następujące formy pracy ucznia:

- testy i sprawdziany
- kartkówki z trzech ostatnich tematów
- prace domowe
- zadania i ćwiczenia wykonywane przez uczniów podczas lekcji
- odpowiedzi ustne
- prace w zespole

2. Warunki i tryb otrzymania oceny klasyfikacyjnej wyższej niż przewidywana:

Uczeń lub jego rodzice (prawni opiekunowie) mają możliwość ubiegania się o uzyskanie wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych. Warunkiem uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych może być:

- dłuższa usprawiedliwiona nieobecność na zajęciach edukacyjnych,
- inne ważne sytuacje życiowe, które nauczyciel uzna za istotne.

Tryb uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych:

- 1) Uczeń lub jego rodzice (prawni opiekunowie), nie później niż 3 dni przed rocznym klasyfikacyjnym zebraniem rady pedagogicznej, składają do nauczyciela przedmiotu pisemne podanie o zamiarze uzyskania wyższej od przewidywanej rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych. Podanie powinno zawierać uzasadnienie oraz informację o ocenie, o jaką będzie ubiegał się uczeń.
- 2) Nauczyciel podejmuje ostateczną decyzję, czy uczeń spełnienia warunki, o których mowa w Statucie Szkoły (§ 74 ust. 2).

3) Jeżeli uczeń spełnienia wspomniane warunki nauczyciel ustala termin sprawdzianu pisemnego obejmującego wymagania edukacyjne z przedmiotu na konkretną ocenę zamieszczone w tabeli punkcie pierwszym (1. Wymagania edukacyjne). Sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia musi nastąpić przed zebraniem klasyfikacyjnym rady pedagogicznej.

4) Nauczyciel po sprawdzeniu wiadomości i umiejętności ucznia utrzymuje bądź ustala wyższą niż przewidywana roczną ocenę klasyfikacyjną z zajęć edukacyjnych.

3. Wymagania na poszczególne oceny

- **Kursywą zaznaczono wiadomości wymagane w pierwszym półroczu**

Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
<i>1. Życie pierwszych ludzi</i>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: koczowniczy i osiadły tryb życia, pięściak</p> <p>– opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym</p> <p>– potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</p> <p>– przedstawia, skąd wywodzą się praludzie</p> <p>– opisuje życie ludzi pierwotnych</p> <p>– charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza</p> <p>– wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszania ognia przez człowieka</p>	<p>– porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna</p> <p>– przedstawia dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza</p>	<p>– wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia</p> <p>– wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej</p> <p>– wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie ewolucji</p> <p>– charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka</p> <p>– porównuje poziom cywilizacyjny ludzi w różnych epokach</p>

<p>2. Miasta-państwa Mezopotamii</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: cywilizacja, kanał nawadniający, kodeks – wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka – wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii – wyjaśnia zasadę oko za oko, ząb za ząb</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki – samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii</p>	<p>– opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji – charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym</p>	<p>– objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym – tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa</p>	<p>– przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii – wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii</p>
<p>3. W Egipcie faraonów</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: piramida, faraon – wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil – opisuje wygląd piramid – porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: faraon, politeizm, piramidy, mumifikacja, sarkofag – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – opisuje zakres władzy faraona</p>	<p>– wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej – przedstawia strukturę społeczną Egiptu – podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan</p>	<p>– wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny – opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy</p>	<p>– opisuje etapy pochówku faraonów – charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Nefertiti), piramidy w Gizie, świątynia Abu Simbel</p>
<p>4. W starożytnym Izraelu</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: Tora, Żydzi, Dekalog – wyjaśnia, o czym opowiada Biblia – wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę – wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem</p>	<p>– opisuje główne etapy historii Izraelitów – charakteryzuje judaizm – porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela</p>	<p>– charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon) – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem</p>	<p>– wyjaśnia terminy: synagoga, rabin – podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce</p>

5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: Daleki Wschód, Wielki Mur Chiński – wskazuje na mapie: Indie, Chiny – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego jedwab i porcelana były towarami poszukiwanymi na Zachodzie 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak – wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu – wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej – wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje system kastowy w Indiach – charakteryzuje wierzenia hinduistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem – przedstawia terakotową armię jako zabytek kultury chińskiej – wymienia i wskazuje na mapie: rzeki: Indus, Huang He, Jangcy 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje buddyzm – opowiada o filozofii Konfucjusza
6. Od hieroglifów do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: pismo obrazkowe, hieroglify, alfabet, pismo alfabetyczne – wyjaśnia, do czego służy pismo – charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński – wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią – omawia przyczyny wynalezienia pisma 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń – przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły – wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe – przedstawia genezę współczesnego pisma polskiego – wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma obrazkowego 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny – opowiada o przykładach alternatywnych języków umownych (alfabet Morse'a, język migowy)
7* Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego po wielu stuleciach ludzie nie potrafili odczytać hieroglifów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegały trudności w odczytaniu hieroglifów 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i przedstawia znaczenie Kamienia z Rosetty – wyjaśnia, jak udało się odczytać hieroglify 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postać oraz dokonania Jeana F. Champolliona 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaki był wpływ wyprawy Napoleona do Egiptu oraz odczytania hieroglifów na pojawienie się egiptologii
8 Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: demokracja, zgromadzenie ludowe 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) – wyjaśnia, kim był Perykles 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego

	<p>– przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten</p>	<p>polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</p> <p>– wskazuje na mapie: Grecję, Ateny</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu demokracja i charakteryzuje demokrację ateńską</p>	<p>– opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach</p>		
<p>*9. Sparta i wojny z Persami</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: danina, sojusz</p> <p>– przy pomocy nauczyciela przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: danina, sojusz, hoplita, falanga</p> <p>– przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich</p> <p>– wskazuje na mapie: Spartę, Persję</p> <p>– wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas</p>	<p>– charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty</p> <p>– posługuje się wyrażeniami: spartańskie warunki, mówić lakonicznie</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich</p> <p>– wskazuje na mapie: Maraton, Termopile, Salaminę</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e.</p>	<p>– opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy</p> <p>– wyjaśnia genezę biegów maratońskich</p> <p>– tłumaczy znaczenie zwrotu: wrócić z tarczą lub na tarczy</p>	<p>– porównuje ustroje Aten i Sparty</p> <p>– opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidasa</p>

<p>10. Bogowie i mity</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: mity, heros – przy pomocy nauczyciela charakteryzuje najważniejszych bogów greckich</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański – przedstawia wierzenia starożytnych Greków – wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję – wyjaśnia, kim był Homer</p>	<p>– charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali – omawia różne mity greckie – przedstawia treść Iliady i Odysei – wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: koń trojański</p>	<p>– opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków – omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków</p>	<p>– wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazologiczmy mitologiczne): objęcia Morfeusza, stajnia Augiasza, syzyfowa praca, męki Tantara, nić Ariadny – opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi</p>
<p>11. Kultura starożytnej Grecji</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: amfiteatr, igrzyska, olimpiada, stadion – opisuje rolę sportu w codziennym życiu – przy pomocy nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski – wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji – opisuje</p>	<p>– opisuje charakter i cele antycznego teatru – przedstawia dokonania nauki greckiej – objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli – wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles – zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e.</p>	<p>– przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich – porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi</p>	<p>– charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym – przybliża postać i dokonania Archimedesesa – podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę</p>

		<i>charakter antycznych igrzysk sportowych</i>			
<i>*12. Imperium Aleksandra Wielkiego</i>	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: imperium – uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim” – określa, na jakim obszarze toczyły się opisywane wydarzenia 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: imperium, węzeł gordyjski, hellenizacja – wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie – opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego – opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej – przedstawia skutki podbojów Aleksandra – zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e. – posługuje się terminami: falanga macedońska, kultura hellenistyczna 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej – charakteryzuje sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia siedem cudów świata – wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego
<i>* 13 Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros?</i>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego w przeszłości ludzie mieli problem ze wznoszeniem wysokich budowli 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, w jaki sposób działała latarnia w starożytności 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje losy latarni na Faros 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje siedem cudów świata 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego
<i>15. Ustrój starożytnego Rzymu</i>	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: dyktator, cesarz – wskazuje na mapie: Rzym 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: Italia, monarchia, 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu republika przez Rzymian i współcześnie

	<p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca</p>	<p>republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</p> <p>– przedstawia legendarne początki Rzymu</p> <p>– wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński</p> <p>– omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p>	<p>– opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.</p>	<p>– porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej</p>	<p>– przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski</p>
<p>15. Imperium Rzymskie</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: prowincja, legiony, plemiona barbarzyńskie, wielka wędrówka ludów</p> <p>– przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: prowincja, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</p> <p>– wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego</p> <p>– wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium</p>	<p>– opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie</p> <p>– opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e.</p> <p>– zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego</p>	<p>– wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium</p> <p>– wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy</p>	<p>– przedstawia postać Hannibala i wojny punickie</p> <p>– pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie</p> <p>– przybliży postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera</p>

		<i>Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol – omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego</i>			
<i>16. Życie w Wiecznym Mieście</i>	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: amfiteatr, gladiatorzy, niewolnicy – przy pomocy nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu – omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki – wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały – charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem – opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum – wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: chleba i igrzysk! 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności
<i>17. Dokonania starożytnych Rzymian</i>	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów – omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej – wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu – omawia dokonania Wergiliusza i Horacego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie – ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź

		<i>Kodeks Justyniana</i> – wyjaśnia powiedzenie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i>			
<i>18. Początki chrześcijaństwa</i>	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>apostołowie, Jezus z Nazaretu, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i> – charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa – wskazuje na mapie: <i>Palestynę, Jerozolimę, Mediolan</i> – omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego	– wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu – wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa – wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa – zaznacza na osi czasu daty: <i>33 r. n.e., 313 r. n.e.</i>	– opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie – wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem	– przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)
<i>*19 Tajemnice sprzed wieków –</i>	– wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku (Pruszcz	– wyjaśnia, dlaczego bursztyn	– wyjaśnia rolę szlaków handlowych	– podaje argumenty za twierdzeniem i przeciw	– opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w

Bursztynowy szlak	Gdański, Kalisz, Brama Morawska) – wyjaśnia, czym jest bursztyn i do czego się go stosuje	był ceniony przez Rzymian		niemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności	okresie funkcjonowania bursztynowego szlaku
20 Bizancjum w czasach świetności	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: ikona, freski, mozaika	– poprawnie posługuje się terminami: Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika – wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego – tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem – wyjaśnia znaczenie wyrażenia bizantyjski przepych	– wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r. – zna postać Justyniana I Wielkiego – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego	– wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola – uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką – wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw	– wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów
21. Arabowie i początki islamu	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: oaza, islam, Allah, Koran, meczet – przy pomocy nauczyciela wskazuje podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem	– poprawnie posługuje się terminami: oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad,	– przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – zaznacza na osi czasu datę: 622 r.	– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – podaje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków	– wyjaśnia, jak zmieniło się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie – ocenia potrzebę tolerancji religijnej

		<p><i>kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności</p>			<p>– wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzenia czasu między chrześcijaństwem a islamem</p>
<p>22. Nowe państwa w Europie</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>dynastia, cesarstwo, możnowładca</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki”</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> – wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki – zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 843 r., 962 r. – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy</p>	<p>– wyjaśnia skąd pochodzi polskie słowo „król”</p>

<p>23. Konflikt papieżstwa z cesarstwem</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>prawosławie, ekskomunika</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> – wyjaśnia konsekwencje ekskomuniki cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w. – przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji – zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r.</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym</p>	<p>– przedstawia okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego</p>
<p>24. Wyprawy krzyżowe</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> – opisuje wygląd rycerzy zakonnych</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> – wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat – wskazuje na mapie: Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat</p>	<p>– przedstawia zakony templariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania – opisuje skutki wypraw krzyżowych – przedstawia postać: Urbana II – zaznacza na osi czasu daty: 1096 r., 1291 r.</p>	<p>– omawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy</p>	<p>– przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola – ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami</p>

		– omawia skutki pierwszej krucjaty			
*25 Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	– wyjaśnia, do jakich celów został powołany zakon templariuszy	– przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje mit skarbu templariuszy	– przedstawia dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay	– przedstawia legendę o św. Graalu	– wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski
26 System feudalny	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior, wasal, hold lenny, przywilej</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna	– poprawnie posługuje się terminami: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hold lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> – przedstawia, jak wyglądał hold lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym	– omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym – opisuje zależność między seniorem a wasalem	– wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane	– wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie

27. Epoka rycerzy	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rycerz, herb, kopia, ostrogi</i> – opisuje uzbrojenie rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> – charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – opisuje uzbrojenie rycerskie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje życie codzienne rycerstwa – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię najsłynniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu
* 28 Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, w jaki sposób byli nagradzani zwycięzcy turniejów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg turniejów rycerskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa
29 Średniowieczne miasto i wieś	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, ratusz, pług, radło, brona</i> – porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadzka, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie

		<p><i>trójpolówka, plug, radło, brona</i></p> <p>– opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta</p> <p>– charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast</p> <p>– opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej</p>			
30. Kościół w średniowieczu	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, uniwersytet</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację</p> <p>– wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i></p> <p>– charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu</p> <p>– opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym</p>	<p>– przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne</p> <p>– wyjaśnia określenie <i>benedyktyńska praca</i></p> <p>– charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo</p> <p>– porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne</p> <p>– przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu</p>	<p>– porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze</p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitułarz</p>	<p>– znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku</p> <p>– opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia</p>

31. Sztuka średniowiecza	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>katedra, witraże, miniatura</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wymienia różne dziedziny sztuki średniowiecznej</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>biblia pauperum, katedra, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i></p> <p>– wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała <i>biblia pauperum</i></p>	<p>– charakteryzuje styl romański</p> <p>– omawia cechy stylu gotyckiego</p>	<p>– porównuje styl gotycki i romański</p> <p>– przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego</p>	<p>– znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju</p>
32. Zanim powstała Polska	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>wielka wędrówka ludów, plemię</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i></p> <p>– przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p>	<p>– przedstawia najstarsze państwa słowiańskie</p> <p>– wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w obrządku greckim</p> <p>– wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody</p>	<p>– podaje przykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański</p>	<p>– wymienia pozostałości bytowania ludów przedśłowiańskich na ziemiach polskich</p> <p>– przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wierzenia Słowian – wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich 			
33. Mieszko I i początki Polski	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>książę</i>, <i>dynastia</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska” 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>książę</i>, <i>dynastia</i>, <i>Piastowie</i>, <i>biskupstwo</i>, <i>dyplomacja</i>, <i>poganin</i>, <i>Dagome iudex</i> – wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski – opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy – zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r. – wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I – wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I – opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia dokument <i>Dagome iudex</i> i jego wartość jako źródła historycznego – przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich

		Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I			
34. Polska Bolesława Chrobrego	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>arcybiskupstwo, koronacja</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i></p> <p>– opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów</p> <p>– wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite</p> <p>– omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III</p>	<p>– przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie</p> <p>– opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim</p> <p>– opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski</p>	<p>– wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego</p>

		– zaznacza na osi czasu daty: 1000 r., 1025 r.			
35. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”	– poprawnie posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i> – wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” – wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela – omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława – zaznacza na osi czasu datę: 1076 r.	– opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego – ocenia postawę Bezpryma – przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego – charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego	– opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem	– wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego – ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego
36. Rządy Bolesława Krzywoustego	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior i juniorzy, zasada senioratu</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>palatyn (wojewoda), testament, zasada</i>	– opisuje rządy Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie – przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem – opisuje niemiecki najazd w 1109 r. i obronę Głogowa	– ocenia postawę Bolesława wobec brata – wyjaśnia zasadę senioratu – wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron	– przedstawia postać Galla Anonima – wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza – ocenia szanse i zagrożenia wynikające

		<i>senioratu, senior i juniorzy</i> – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego – opisuje postaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa – zaznacza na osi czasu daty: 1109 r. i 1138 r.	– przedstawia sukcesy Krzywoustego w walkach z Pomorzanami – omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego		z wprowadzenia zasady senioratu
37. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	– posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, danina, posługi</i> – przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania	– poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna</i> – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim – omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów	– przedstawia charakter drużyny książęcej – wyjaśnia powinności ludności względem władcy	– wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza	– wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych

<p>*38 Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?</p>	<p>– wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów – tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych</p>	<p>– przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka</p>	<p>– omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima – wymienia przyczyny powstania kronik</p>	<p>– określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka</p>	<p>– przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej</p>
<p>39 Rozbicie dzielnicowe</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada</p>	<p>– opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich</p>	<p>– przedstawia historię zakonu krzyżackiego – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu</p>	<p>– charakteryzuje sposób walki Mongołów – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego</p>

		<p>Mazowieckiego, Henryka Pobożnego – zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r.</p>			
<p>40. Zjednoczenie Polski</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i> – wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków – omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II, Władysława Łokietka – zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r.</p>	<p>– przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II – opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie – przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju – opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami</p>	<p>– wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki</p>	<p>– przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju</p>

<p>41. Czasy Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> – przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” – wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: <i>zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> – wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę – zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r., 1364 r.</p>	<p>– przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu – charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał reformy wewnętrzne państwa – tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej – wyjaśnia znaczenie uczyty u Wierzyńka</p>	<p>– przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami – wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów – przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego</p>
<p>42. Unia polsko-litewska</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>unia personalna</i> – przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę – przy pomocy nauczyciela opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i> – wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – wskazuje na mapie: granice Wielkiego</p>	<p>– przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę – wymienia postanowienia unii w Krewie – przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu – wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle</p>	<p>– charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji – wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński</p>	<p>– uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj</p>

		<p>Księstwa Litewskiego, Krewo, Horodło, Grunwald, Toruń – opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena – zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r., 1413 r.</p>			
43. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>wojska zaciężne, żold</i> – przy pomocy nauczyciela opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żold</i> – wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w</p>	<p>– przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej – charakteryzuje rządy Kazimierza Jagiellończyka – opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zawązania Związku Pruskiego – porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego – uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki</p>	<p>– przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski – wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo</p>

		<p>drugiej połowie XV w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia dokonania: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka – zaznacza na osi czasu daty: 1444 r., 1454 r., 1466 r. 			
44 Monarchia stanowa w Polsce	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>szlachta, sejm walny, izba poselska, senat</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i> – przedstawia sejm walny oraz jego skład – zaznacza na osi czasu daty: 1374 r., 1505 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie – wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę